

EĞRİ

1596- 1687 yılları arasında
Osmanlı eyalet merkezi olan
bugün Macaristan'ın
Heves iline bağlı şehir.

Macarca Eger, Latince Agria, Almanca Erlau adlarıyla tanınan ve bazı Osmanlı kaynaklarında Macarca söylenişine benzer şekilde Eğre (اكره) olarak da geçen şehir, Eger çayının iki yakasında ovalık ve tepelik bölgelerin birleştiği yerde, Macarlar'ın bugünkü ülkelerine gelişlerinden sonra kuruldu. 1009 yılına doğru piskoposluk merkezi haline geldiyse de 1241-1242 yıllarındaki Moğol istilası gelişmesini önemli ölçüde aksattı; nüfusunun bir kısmı katledildiği gibi şehir de tahribata uğradı. Kral IV. Béla tarafından 1261'de ihya edilen ve kalesinin inşaatı başlatılan Eger, daha sonra Hus'un mezhebine bağlı olanlar tarafından 1442'de tekrar tahrip edildi. Kral Mátyás zamanında (1458-1490) yeniden toparlandı, piskopos için yeni bir saray yaptırıldı. Kalesi bu dönemde yüksek fakat pek kalın olmayan duvarlarla çevriliydi ve içinde 300-350 kadar asker vardı.

Mohaç Meydan Muharebesi'nden (1526) sonra kale birkaç defa el değiştirdiyse de 1542'ye kadar bazı eklentiler hariç önemli ölçüde tahkim edilmedi. Habsburg taraftan olan Péter Perényi'nin eline geçtiğinde, Buda'nın (Budin) Osmanlı idaresine girmesinden sonra maden kaynakları bakımından zengin kuzey bölgelerinin en önemli muhafaza yeri olarak kalan Eger Kalesi'ne Tamás Varkoch adlı bir asker tayin edildi ve geniş kapsamlı tahkim çalışmalarına başlandı. Perényi Viyana'da hapse atıldığı zaman bile kale kumandanı, Alessandro da Vedano adlı bir İtalyan'ın planlarına göre tahkimatı ve tamiri sürdürdü.

1548'de Perényi'nin ölümünden az sonra kale doğrudan Kral Ferdinand'ın kontrolü altına alındı. Kumandanlığına Kuzey Macaristan'ın başta gelen asilzadelerinden István Dobó, yardımcılığına ise daha sonra Osmanlı Devleti'ne gönderilen bir elçilik heyetine katılacak olan Ferenc Zay, az sonra da István Mekksey getirildi. Ayrıca piskoposluk gelirlerinin büyük bir kısmı muhafaza işlerine ayrıldı. Dobó gelirini yıldan yıla arttırmışsa da bütün masrafları karşılayamadığı için hazine den önemli meblağlar da tahsis edildi. Bununla birlikte kalede hizmet görenlerin sayısı bu yıllarda 400'ü pek aşmamıştır. Ancak muhtemel bir Osmanlı saldırısına karşı bazı yeni inşaatlar gerçekleştirildi ve savaş malzemelerinin miktarı artırıldı.

Eğri'ye yönelik ilk ciddi Osmanlı hücumu 1552 yılında meydana geldi. İkinci vezir Ahmed Paşa ve Rumeli Beylerbeyi Sokullu Mehmed Paşa'nın Budin beylerbeyiliğinin yerli askerleriyle birleşen kuvvetleri önce Temesvár'ı (Tımsıvar), sonra da Szolnok (Solnok) şehrini alarak 9-11 Eylül'de Budin Beylerbeyi Hadım Ali Paşa'nın teşvikiyle Eğri üzerine yürüdü. Kaledeki muhafızların sayısı 1800 civarında idi. Muzaferriyete alışmış Osmanlı kumandanları kaleyi kısa zamanda fethedebileceklerini sanırken kuşatma gittikçe uzadı. Yaklaşık kırk gün süren kuşatma, çoğunluğu Macar olan müdafilerin mânevî birliği, disiplini ve canla başla karşı koymaları üzerine kaldırıldı ve Osmanlı kuvvetleri geri çekildi. Osmanlı kuvvetlerinin başarısızlığında, başta Dobó, Mekksey ve Gergely Bornemissza olmak üzere Macar kale kumandanlarının büyük rolü olmuştur. Zamanla efsaneleştirilen bu Macar zaferiyle ilgili olarak şehirdeki kadınların kahramanlığı sık sık dile getirildiyse de bunların sayısı oldukça azdı. Özellikle bu kuşatmayı konu alan Géza Gárdonyi'nin, arşiv kaynaklarını da kullanarak romantik ve duygusal vatanperverlik örneği verdiği *Eger Yıldızları* adlı romanı, her okulda okunması zorunlu olduğu için yetişen nesillerin Türkler'le ilgili menfi düşüncelerinin şekillenmesinde oldukça etkili olmuştur. Öte yandan Osmanlı kaynakları, zaptı güç ve müstahkem olan kalenin kuşatma altına alınması gerekmediği halde Osmanlı kuvvetlerini bu zor işe Budin Beylerbeyi Hadım Ali Paşa'nın sürüklediğini kaydederler. Peçuylu İbrâhim de bu muhasarayı, Kanûnî Sultan Süleyman döneminin üç başarısız teşebbüsü arasında zikreder (*Tarih*, I, 295-296).

1552-1596 arasında Eğri sınır boylarındaki önemini korudu ve kale surlarının sağlamlaştırılma çalışmaları sürdürüldü. Fakat Ottavio Baldigara'nın geniş kapsamlı tahkim planları tamamıyla yerine getirilmediği gibi muhafızlarının bir kısmı yabancılarla değiştirildi. Bu dönemde karşılıklı saldırılar, irili ufaklı çarpışmalar birbirini takip etti ve iki taraf arasındaki barışın ihlâlinde birbirlerini suçladı. Hem Osmanlılar'ın hem de Habsburglar'a tâbi Macarlar'ın esas gayesi ise vergilendirilebilen bölgeleri genişletmek, bunun yanı sıra da ganimet ve esir elde etmektir.

Osmanlılar'la Habsburglar arasında 1593'te başlayan "on beş yıl savaşları" veya "uzun harp dönemi" Eğri'nin tarihi bakımından bir dönüm noktası oldu. 1596 yılında III. Mehmed ordunun başında Macar topraklarına doğru sefere çıktığında bu seferin ana hedefini Eğri teşkil etti. Bu sırada kalenin kumandanı Pál Nyáry adlı bir Macar asilzadesiydi; yardımcılığına ise Claudio Cogonara adlı bir İtalyan askerî mühendis tayin edildi. Muhafızların sayısı 3400 civarındaydı; ayrıca Osmanlılar'ın kuşatmada kullandıkları 170 topa karşılık kalede yedi top bulunuyordu. Üç hafta süren mücadele, kısmen Osmanlı kuvvetlerinin sayı ve silâh üstünlüğü, kısmen de Türk lağımçıların bir burcu havaya uçurmaları sonucunda kale muhafızlarının teslim olması ile neticelendi (12 Ekim 1596). Kaledeki askerlerden Macarlar serbest bıraktı, Vallonlar esir alındı, Alman maaşlı askerleri ise daha önce Hatvan'da yaptıkları vahşetin karşılığını gördüler. Az sonra Viyana'da kale kumandanı Nyáry'ye karşı bir dava açıldıysa da bu bir sonuç vermedi. Çünkü kalede daha fazla direnmenin bir faydası olmayacağını Habsburglar da anlamışlardı.

Bu yıllarda idarî ve askerî açıdan Macar topraklarında uygulanmakta olan yeni sistem, yani Sigetvar (Szigetvár), Yalnız (Győr) ve Papa (Pápa) gibi hemen hemen her önemli yerde bir eyalet kurma anlayışı Eğri'de de uygulandı ve burası bir beylerbeylik haline getirildi. Diğerleri birkaç yıl zarfında çeşitli sebeplerle kaldırıldığı halde Eğri eyaleti 1687'ye kadar devam etti. Buraya tayin edilen ilk beylerbeyi, daha önce Budin ve Tımsıvar'da bulunan Sofu Sinan Paşa idi. Bu görevi iki yıl süren Sinan Paşa, 1604-1605 arasında tekrar Eğri'ye gönderildi; böylece 1598'den 1604'e kadar görevde kalan Bektaş Paşa ile bu yeni eya-

Eğri'den bir görünüş - Macaristan

letin kurucusu oldu. Osmanlı hâkimiyeti altında eyaletin idarî taksimatında ne gibi değişikliklerin meydana geldiği tam olarak bilinmemektedir. 1632-1641 yılları arasında tutulan bir deftere göre eyalet Segedin (Szeged), Szolnok, Hatvan ve Filek (Füle) sancaklarından oluşmaktaydı. 1660'ta ise "Eğre" başlığı altında sadece Segedin (Bačka), Solnik ve Hatvan livâları zikredilir (BA, KK, nr. 434, vr. 4^b). Aynı zamanda Novigrad (Nógrád) sancağının belirli bir süre için buraya bağlı olduğu Kasım 1605 tarihli bir hükümden anlaşılmaktadır (BA, MD, nr. 77, s. 79, hk. 267).

Osmanlı hâkimiyetinin sürdüğü doksan bir yıl boyunca Eğri'de en az elli sekiz altmış beylerbeyi görev yapmıştır. Bunların faaliyeti hakkında bilgiler oldukça kısıtlıdır. Jászberény ve Rimaszombat (bugün Slovakya'da Rimavská Sobota) şehirlerinin XVII. yüzyıla ait belgelerine göre beylerbeyiler vergilendirmedeki problemler, reyâ şikâyetlerinin çözümü vb. meselelerle uğraşmışlar, ayrıca István Bocskai'ya yardım etmekle görevlendirilmişler ve ilk Uyvar (Üjvár) seferine (1605) kumandan tayin edilmişlerdi.

Doğrudan Eğri şehrinin durumuyla ilgili bilgiler ise daha da az olup nüfusu tam olarak bilinmemektedir. Osmanlı idaresi öncesinde, 1548 yılından kalma bir vergi defterine göre sadece yirmi beş kişi hububat vergisi ödemekteydi. Bir yıl sonra yazılan başka bir kaynağa göre şehrin dört mahallesinde kırk bir "kapı" (hâne, çift) vardı; ayrıca otuz üç fakir (tam kapıdan daha küçük toprak parçasına sahip olanlar), altı terk edilen ve dört yeniden kullanılmaya başlanan birim (çift/arsa, toprak) tesbit edildi. Aynı yılda hazırlanan ve ötekilerden daha tam görünen bir listede 232 aile reisiyle bunların verdikleri hububat ve üzüm vergileri yer alır. 1577 yılında ise 275 vergi mükellefi bulunuyordu. Böylesine önemli bir dinî merkezde kaç papaz, rahip, asilzade (1577'de şehrin dört mahallesinde 123 aile) ve başka muaf kişinin bulunduğunu tesbit edip nisbetini belirlemek oldukça güçtür. Normal zamanlarda kale muhafızı askerlerin sayısı 400 civarında olup bu rakam 1583'e kadar 1000'e ulaştı. Bütün bu bilgilere göre XVI. yüzyılın ortalarında burada 3000 ile 4000 kişinin yaşadığı tahmin edilebilir. Osmanlı döneminde bunlardan ne kadarının yerinde kaldığını ve kaç müslümanın buraya geldiğini tesbit etmek daha da zor-

dur. Eğri'ye sevk edilen askerlerin sayısı hakkında da bilgi yoktur. Sadece 1705 yılında Tımsvar Kalesi'nde, daha önce Eğri'de hizmette bulunan ve o sıralarda isyan eden 1500 yeniçerinin yer aldığı bilinmekteyse de bu yüksek rakam büyük ihtimalle ancak savaşlar sırasında yani 1680'li yıllar için geçerlidir. Verdiği rakamlar genellikle tahmini veya mübalağalı olan Evliya Çelebi'nin *Seyahatnâme*'sinde 1664'te aynı miktar yeniçeriden bahsedilmesi dikkat çekicidir. Ayrıca eyalette dokuz zaim ve 357 tımarlı sipahinin bulunduğunu gerçeğe uygun şekilde belirten Evliya Çelebi'nin hisar eri olarak kaydettiği 12.000 kişi, şehirdeki ev, cami, zâviye, çeşme, dükkân, medrese ve sıbyan mektebi için belirttiği sayılarla birlikte mübalağalı olmalıdır. Nitekim şehrin geri alınmasından sonra hazırlanan ev listelerinde 412, 518 ve 810 gibi rakamlara rastlanması, XVII. yüzyılda şehirde 5-6000 kişilik bir nüfusun bulunduğunu göstermektedir. Ayrıca burada belirtilen binaların büyük çoğunluğu da bir veya iki odalıktı. Ancak 1664'te şehri gören Evliya Çelebi'nin kale ve varoşu hakkında uzun uzadıya bilgi vermesi, bu dönemde şehrin fizikî kapasitesinin yeniden tahlilini gerektirmektedir. Bu seyyaha göre kaledekilerden başka (Alem-i Şerif Camii ve Paşa Camii) varoş kısmında kiliseden çevrilmiş Sultan Mehmed (Fethiye), Çarşı, Sâlih Efendi, Benli Ahmed Ağa, Memi Ağa, Alaybeyi, Yeni Zâim, Kasım Paşa adlarını taşıyan camiler de bulunmakta ve şehrin müslüman halkı Macarca ve "Nemçece" (Almanca) konuşabilen Boşnaklar'dan oluşmaktaydı (*Seyahatnâme*, VII, 160-176).

Şehrin coğrafi konumu bağcılık için son derece elverişli olup gayri müslim halkın büyük kısmı geçimini şarapçılıktan sağlıyordu. Hatta Osmanlı idaresi öncesi 1577'de vergi mükellefi olarak kaydedilenlerin % 90'ı sadece bağcılıkla uğraşıyordu. Bu alanda Osmanlı döneminde pek fazla değişiklik meydana gelmedi. Aynı zamanda Osmanlı devrinde gerek mahallî pazarların gerekse transit ticaretin önemli ölçülere ulaştığına dair bazı ipuçları da vardır. Nitekim şehirde zengin bir müslüman tabakasının mevcut olduğu, yakın şehir ve kasabalarla yaptıkları ticaret ve kredi işlemlerinden anlaşılmaktadır.

Eğri, 1683 Viyana bozgunundan sonraki mücadeleler sırasında Osmanlı idaresinden çıktı. 1687 ortalarında Giovan-

ni Doria kumandasındaki müttefik Avrupalı güçler tarafından şehir kuşatıldı. Son vali Rüstem Paşa'nın askerleri dört ay mukavemet ettiler; fakat bütün yollar kapalı olduğundan kaleye erzak giremediği ve yardımcı kuvvet gelmediği için 14 Aralık 1687 tarihinde kale müdafileri teslim oldu ve birkaç gün sonra ayrılmak isteyenler Varat'a (Nagyvárad) doğru yola çıktılar. Eğri'de kalmayı tercih edenler, General Caraffa'nın özel teşebbüsü ve gayreti sonucunda imzalanan ikinci teslim antlaşmasına göre başka yerlerdeki uygulamalara aykırı olarak burada kalabildiler. Bunların çoğu zamanla Hristiyanlığı kabul edip Macarlaştı. Nitekim Silâhdar Mehmed Ağa'nın kaydına göre şehir halkının 1500 kadarı Varat'a gitmek üzere yola çıkmış, mevsimin kış olması sebebiyle yürüyemeyecek durumda olanlar civar köy ve palankalara sığınıp bazıları esirliği, bazıları da Hristiyanlığı kabul etmiş, şehirden ayrılmak istemeyen kul kethüdâsı alay beyi, iki imam ve bir kısım halk din değiştirmişti (*Târih*, I, 315-316). XVIII. yüzyılın ilk yıllarında bu şekilde şehirde 400'e yakın kişinin yaşadığı bilinmektedir; bunların bir kısmı başka yerlerden gelmiş ve yeni hristiyan olmuştu. Daha sonra bazıları Osmanlı topraklarına döndü, bir kısmı ise eski Türk adlarını Macar soyadı yaparak bugüne kadar muhafaza ettiler.

1687 yılında Habsburglar şehri aldıktan sonra sadece cami olarak biri harap on mâbed tesbit etmişlerdi. Bugün ise Eger şehrinde Osmanlı dönemini hatırlatan en belirgin yapı, üst kısmı XIX. yüzyıldaki tamirat sırasında ilâve edilen, vaktiyle Kethüdâ Camii yanında duran zarif minaredir. Ayrıca Vâlide Sultan Hamamı'nın bazı kalıntıları da meydana çıkarılmıştır. Kalede ise "Barbakan" diye adlandırılan bir burcun duvarları korunmuştur.

Eğri'deki
Kethüdâ
Camii'nin
1841 yılında
adı bilinmeyen
bir ressam
tarafından
yapılan
gravürü
(J. Molnar,
levha XIX)

XVIII. yüzyıldan bu yana hızla gelişip değişen, fakat son yirmi yılda nüfus bakımından durgunluk gösteren Eger 1990'da 62.000 kişilik bir nüfusa sahipti. Şehir, Heves ilinin ve Macaristan'ın üç başpiskoposluğundan birinin merkezidir. Ziraata dayalı bir ekonomi ve özellikle şarapçılık önemini korumaktadır. Kalesi, barok stildeki binaları ile turistik bir şehir durumundadır.

BİBLİYOGRAFYA:

BA, MD, nr. 77, s. 79, hk. 267; BA, KK, nr. 434, vr. 4^b; Celalzâde, *Tabakâtü'l-memâlik*, vr. 423^b-424^b; Selânikî, *Târih* (İpşirli), s. 643-644, ayrıca bk. İndeks; Peçuylu İbrâhim, *Târih*, I, 295-296; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, VII, 160-176; Silâhdar, *Târih*, I, 315-316; S. Tinódi, "Eger viadaljáról való ének-Egri históriájának summája", *Cronica, Kolozsvár* 1554, s. N2-Y2; V. Pataki, *Az Egri vár élete*, Eger 1934; a.mlf., "Az Egri vár története", *Az Egri Múzeum Évkönyve*, III (1962), s. 24-36; IV (1963), s. 15-22; V (1964), s. 9-13; VI (1965), s. 9-14; L. Rúzsás, *Az Egri vár gazdálkodása a XVI. században*, Budapest 1939; I. Sugár, *Az Egri vár és viadala*, Budapest 1972; a.mlf., *Heves megye és Eger visszafoglalása a töröktől*, Eger 1987; a.mlf., "A Mohamedân vallásról katolikusra tért volt török alattvalók Egerben", *Az Egri Múzeum Évkönyve*, XVI-XVII (1980), s. 183-216; a.mlf., "Az Egri vár hadinépe 1552 őszén Agria", a.e., XVIII (1981), s. 47-64; J. Nagy, *Eger története*, Budapest 1978; K. Hegyi, *Jászberényi török levelei (Szolnok megyei leültári füzetek 11)*, Szolnok 1988, s. 7-177; J. Blaskovics, *Rimaszombat és vidéke a török hódoltság korában*, Budapest 1989; F. Balássy, "Az Egri vár 1687-éki feladásának alkupontjai és a Török-kök maradványai Egerben", *Ertekezések a történelmi tudományok köréből*, IV, Budapest 1875; G. Gömöry, "Eger ostroma 1552-ben", *Hadtörténelmi Közlemények*, III, Budapest 1890, s. 613-635; L. Kropt, "Egervára eleste és a keresztesi csata 1596-ban", *Századok*, XXIX, Budapest 1895, s. 397-421, 591-618; G. Fehérvári, "Az Egri fethatnâme az Íszztambuli Topkapı Szeráj Múzeumban", *Az Egri Múzeum Évkönyve*, VI (1965), s. 166-176; M. Tayyib Gök-bilgin, "Egri", *İA*, IV, 196-198; V. J. Parry, "Egri", *EI*² (İng.), II, 689-691.

GÉZA DÁVID

EĞRİBOZ

Yunanistan'ın doğusunda
eski bir Osmanlı sancağı
ve bu sancağın merkezi olan şehir.

Bugün Khalkis adını taşımakta olup Yunan anakarasının doğusunda, kıyıya paralel olarak uzanan Eğriboz (Évvoia) adasında Éuboea ilinin merkezidir. Anakara ile ada arasında bulunan Euripos (Έvρίπος) adlı boğazın en dar yerinde kurulmuştur. Şehrin bulunduğu noktada ada anakaraya oldukça yaklaşır. Boğaz-

daki gelgit akıntıları sürekli yön değiştirerek eşine az rastlanır bir tabiat olayı meydana getirir. Tarih boyunca burayı anakaraya bağlayan birçok köprü yapılarak irtibat sağlanmıştır. Osmanlı hâkimiyeti döneminde (1470-1831) önemli bir deniz üssü olan şehir, Teselya'nın güneyinde kalan bölgenin kalabalık müslüman nüfusa, birçok dinî binaya sahip önde gelen İslâmî ve idarî bir merkezi olarak dikkati çeker.

Euboia adasındaki bir yarımadaının üzerinde bulunan şehrin kuruluşu Bizans devrinin ilk yıllarına rastlar. O dönemde Euripos Boğazı kıyısında, eski Khalkis şehrinin batısında küçük müstahkem bir yerleşim merkezi olarak kuruldu. Buraya Grekçe Egripos denildi; bu ad Venedik hâkimiyeti sırasında Negroponte'ye, Osmanlı idaresi sırasında da aslına uygun bir şekilde Eğriboz'a çevrildi. XVI. yüzyıl başlarında burayı gören Piri Reis adanın ve şehrin adını İğribos (اغر بوس) olarak kaydeder (*Kitâb-ı Bahriye*, I, 271). Fetihden hemen sonrasına ait tahrir defteriyle XV. yüzyıl Osmanlı kaynaklarından Umur Bey'in gazâlarını anlatan Enverî, Âşıkpaşazâde ve Neşrî gibi tarihçilerin eserlerinde bu ad Ağriboz, Ağribos (اغر بوس، اغريوس) şeklinde yazılmıştır. Daha sonraki Osmanlı kaynakları ve resmî belgelerinde Ağriboz (اغر بوز) imlâsı yerleşmiştir. Şehrin adının burayı kuran Ayagriboz'dan (اياغريوز) geldiğini belirten Evliya Çelebi, halkın burayı Eğriboz (اكريوز) şeklinde andığını, ancak resmî kayıtlarda Ağriboz (اغر بوز) olarak geçtiğini belirtir (*Seyahatnâme*, VIII, 236). Antik dönemde oldukça gelişmiş bir şehir olan ve Aristo'nun öldüğü yer olarak bilinen Khalkis şehri ise bu Bizans-Venedik şehrinin doğusunda bulunmaktadır.

Eğriboz, Bizans İmparatorluğu'nun 1204'te bölünmesinden sonra Venedikliler'in kontrolü altına girdi. Venedikliler 1304'te burayı müstahkem hale getirdiler ve 1470'e kadar Ege'deki en gelişmiş deniz üssü olarak kullandılar. Venedikliler zamanında 1800 m. uzunluğunda surlarla çevrilen Eğriboz 10 hektarlık bir sahaya içine alıyordu. Dar sokakları ve 1200-1500 kadar yüksekçe evleri bulunmakta olup nüfusu yaklaşık 5-6000 civarındaydı. Bu haliyle Selânik'in güneyindeki en büyük şehir özelliği taşımaktaydı. Türkler'in Eğriboz'a ilk gelişleri, Aydınoğlu Umur Bey'in 1333'te-

ki akınları sırasında gerçekleşti. Umur Bey'in buraya yönelik akınları daha sonra da devam etti (Enverî, s. 69, 87, 111). 1415-1417 yıllarında Venedikliler savaşlarda ele geçirdikleri Türk esirleri de kullanılarak şehir surlarını geniş ve derin bir hendekle çevirip tahkim ettiler.

1458'de Mora seferi dönüşünde Fâtih Sultan Mehmed Venedikliler'in misafiri olarak Eğriboz'a geldi. Mora'nın Osmanlı topraklarına dahil edilmesinden sonra kara ve deniz ulaşımını tehdit eder bir özellik kazanan Eğriboz'un önemi arttı. 1463 ile 1479 yılları arasında devam eden Osmanlı-Venedik savaşı sırasında Fâtih bizzat başında bulunduğu büyük bir orduyla şehri kuşattı (1470), kaptanlığını Mahmud Paşa'nın yaptığı deniz gücü de bu kuşatmaya destek verdi. Şehir uzun bir muhasaradan ve şiddetli sokak çatışmalarından sonra ele geçirildi. Savaş esnasında ve sonrasında 5000 kişinin öldürüldüğü ve 2500 kişinin de İstanbul'a sürülerek yerleştirildiği belirtilir. Âşıkpaşazâde, Neşrî, Dursun Bey ve Kemalpaşazâde gibi Osmanlı müelliflerinin eserlerinde şiddetli çatışmalardan, garnizonun yok edilmesinden, kiliselerin camiye çevrilmesinden ve hayatta kalan sivililerin (İbn Kemal'e göre 15.000, *Tevârih-i Âl-i Osmân*, VII, 291) sürgüne gönderilmesinden bahsedilir. Âşıkpaşazâde bu bilgilere, gönüllü olarak Eğriboz'a gelen müslümanların boşalan hristiyan evlerine yerleştiklerini de ekler (*Târih*, s. 172). Osmanlılar'ın ele geçirdiği esirlerden biri olan Gian-Maria Angiolello İstanbul'a sürülenlerin karşılaştıkları güçlükleri kaydetmiştir.

Osmanlı idaresinin ilk yıllarında şehir sadece askerî öneme sahipti. Fâtih Sultan Mehmed'in emriyle St. Mary Kilisesi buradaki askerlerin ibadetına ayrılarak camiye çevrildi, yakınına da bir hamam yaptırıldı. Caminin harcamalarına bu hamamın ve ayrıca altmış iki dükkânın kira gelirleri vakfedildi. Camiye çevrilen kilise, muhtemelen İmparator Justinyen tarafından VI. yüzyılda yaptırılmıştı ve 1204'e kadar Ortodoks kilisesi, bu tarihten 1479'a kadar da Katolik katedrali olarak kullanılmıştı.

Eğriboz'da yapılan 1474 tarihli ilk Osmanlı tahririne göre şehirde otuz iki müslüman ve altı hristiyan evi vardı ve bunların tamamı vergiden muaf olan esnafı (*Tahrir Defteri*, İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet yazmaları,